

Αριστερή Μεταρρύθμιση

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΠΟΣΔΕΠ 2-4/3/2007

Η γνώση ως κοινωνικό αγαθό και ως προϋπόθεση της κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης είναι στην ημερήσια διάταξη. Η αναδιοργάνωση και η ποιοτική αναβάθμιση της ανώτατης εκπαίδευσης στη χώρα μας, η σύγκλιση και η προσαρμογή της με τα ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα, αποτελεί αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας και έχει αναδειχτεί πλέον σε προτεραιότητα της κοινωνίας. Αλλά ο διάλογος κινδυνεύει να παγιδευτεί σε θέσφατα και αδράνειες του παρελθόντος, να περιοριστεί στις οικονομικές και διαχειριστικές διαστάσεις του ζητήματος, να διεξαχθεί με όρους πολωτικών αφορισμών.

Η παραγωγή, διάχυση και αξιοποίηση της γνώσης αποτελεί θεμελιώδη μηχανισμό για την ανάπτυξη της κοινωνίας και της οικονομίας. Η αλληλουχία ήταν πάντα γνωστή. Στις μέρες μας όμως επιταχύνονται εντυπωσιακά τόσο η διεθνοποίηση της οικονομίας, όσο και η παραγωγή, διάχυση και αξιοποίηση της γνώσης. Το ερώτημα είναι αν οι μηχανισμοί που εξασφάλιζαν παραδοσιακά την αναγκαία ροή της γνώσης προς την κοινωνία και την οικονομία εξακολουθούν να είναι αποτελεσματικοί. Γιατί η ταχύτητα και η φύση των αλλαγών αναδεικνύουν ένα νέο πρόβλημα: στη διαδικασία μεταφοράς και αξιοποίησης της γνώσης αποκτούν συνεχώς μεγαλύτερη στρατηγική σημασία τα άυλα και άρρητα στοιχεία, τα οποία όμως αποτελούν το «απόθεμα γνώσης» κυρίως των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων. Είναι προφανές σήμερα ότι ένα ενιαίο και δυναμικό σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας αποτελεί προϋπόθεση «εκ των ων ουκ άνευ» για την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία.

Αποτελεί όμως κοινή συνείδηση, για τους ειδικούς αλλά και για τους πολίτες, η διαπίστωση ότι στη χώρα μας η οργάνωση και λειτουργία της εκπαίδευσης και της έρευνας δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εποχής. Οι αναπτυγμένες χώρες κινούνται με πρωτόγνωρη ταχύτητα προς την κοινωνία και οικονομία της γνώσης και της τεχνολογίας σε συνθήκες προϊούσας διεθνοποίησης. Οι έννοιες της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας και της κοινωνικής συνοχής με σεβασμό στο περιβάλλον, οι πυλώνες της βιώσιμης ανάπτυξης, επιβάλουν επαναπροσδιορισμό των πολιτικών και των θεσμών.

Βεβαίως, τις τελευταίες δεκαετίες η χώρα μας έκανε συνολικά σημαντικά βήματα προόδου. Ωστόσο, η πρόοδος αυτή είχε και εξακολουθεί να έχει έντονα εξωγενή χαρακτηριστικά. Ακόμα και σήμερα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εισροή πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ενδογενής δυναμική αποτελεί το μείζον πρόβλημα για το μέλλον, με δεδομένη την προβλεπόμενη σταδιακή μείωση της εισροής κοινοτικών πόρων.

Ο παραγωγικός ιστός της χώρας εμφανίζεται εξασθενημένος, το ανθρώπινο κεφάλαιο δεν αξιοποιείται επαρκώς, δεν λειτουργούν αποτελεσματικά οι μηχανισμοί που μετατρέπουν την πληροφορία σε γνώση και τη γνώση σε καινοτομία. Η χώρα μας είναι πια αρκετά ακριβή για να ανταγωνιστεί τις χώρες χαμηλού κόστους. Ταυτόχρονα όμως υστερεί στα πεδία της ποιότητας και της καινοτομίας, αδυνατώντας έτσι να ανταπεξέλθει στον ανταγωνισμό με τις πιο αναπτυγμένες οικονομίες. Αλλά

η κινητήρια δύναμη της καινοτομικής επιχειρηματικότητας θεμελιώνεται στο ανθρώπινο κεφάλαιο και στη γνώση.

Είναι προφανής η ανάγκη να στρέψουμε με έμφαση την προσοχή μας στη δική μας «κοινωνία της γνώσης». Είναι η ώρα επομένως να επενδύσουμε γενναία στην ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα. Λογική συνέπεια αποτελεί η προσπάθεια να αντιμετωπιστούν τα συσσωρευμένα προβλήματα δυσλειτουργίας και κατακερματισμού που χαρακτηρίζουν το σύστημα ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας της χώρας.

Αυτά είναι και τα γενικά πλαίσια, μέσα στα οποία κινήθηκε η ΠΟΣΔΕΠ.

Ο ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΓ ΤΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ

Η δράση της Ομοσπονδίας τα 2 τελευταία χρόνια συνέπεσε παράλληλα με τις προσπάθειες της Κυβέρνησης να εφαρμόσει την πολιτική της στο χώρο της Ανώτατης Παιδείας.

Κανείς από εμάς δεν έχει αυταπάτες για τις προθέσεις της Κυβέρνησης. Ξέρουμε ότι η πολιτική της κινείται στα πλαίσια του νεοφιλελευθερισμού.

Το ζήτημα βρίσκεται στην αντιμετώπιση αυτής της πολιτικής. Και βέβαια η Ομοσπονδία δεν είναι πολιτικό κόμμα που θα πρέπει να δρα με στόχο την αποκόμιση εκλογικών κερδών, ή απωλειών της άλλης πλευράς. Αυτό είναι λογικό και θεμιτό για τα κόμματα. Εμείς όμως, ως συνδικαλιστικός φορέας και μάλιστα Πανεπιστημιακών πρέπει να στοχεύουμε στην υπεράσπιση των συμφερόντων του κλάδου, που φυσικά, παρά τους όποιους παραταξιακούς συσχετισμούς περιλαμβάνει συναδέλφους όλων των τάσεων.

Και για να μην παρεξηγηθούμε, αναφερόμαστε στους πραγματικούς Πανεπιστημιακούς λειτουργούς για τους οποίους η υπόθεση της υπεράσπισης του δημόσιου Πανεπιστημίου είναι σημαντική.

Αναλογισθείτε λοιπόν, σε ποιο βαθμό τους εκφράζει η πρακτική της Ομοσπονδίας, όπως αυτή υλοποιήθηκε τα 2 αυτά χρόνια;

- Η αποχώρηση από το ΕΣΥΠ και από την Επιτροπή Μορφωτικών Υποθέσεων
- Η στείρα απόρριψη όλων των σχεδίων νόμων, χωρίς την προβολή εναλλακτικών προτάσεων
- Η άρνηση υποβολής προτάσεων για τροποποιήσεις του Νόμου Πλαισίου
- Η παρόμοια καταστροφολογική αντιμετώπιση του σχεδίου της Κυβέρνησης (και πάλι με αίτημα την απόσυρση)

Όλα αυτά δεν προσιδιάζουν σε συνδικαλιστικό φορέα Πανεπιστημιακών.

Ειπώθηκε ως επιχείρημα ότι ο διάλογος ήταν «προσχηματικός». Μα η συμμετοχή στον διάλογο δεν σε υποχρεώνει να δεχτείς οπωσδήποτε τα πορίσματα που προκύπτουν, όταν η μια πλευρά βρίσκεται σε θέση ισχύος. Όμως αυτός ο διάλογος α) σε βοηθάει να επεξεργαστείς καλύτερα και να κωδικοποιήσεις τις θέσεις σου, β) δημιουργεί ευνοϊκό κλίμα στην κοινή γνώμη, γ) επιτρέπει σε ένα κακό νόμο να απαλυνθούν σημεία αιχμής και να περιληφθούν και θετικές διατάξεις και δ) δημιουργεί τις προϋποθέσεις (όπως ακριβώς το 1978-1982) μιας μελλοντικής ουσιαστικής βελτίωσης της κατάστασης.

Πρέπει επίσης να τονίσουμε, ότι σε καμιά περίπτωση δεν αποτελεί διέξοδο ο εξοστρακισμός με τη ρετσινιά του «πουλημένου» εκείνων των συναδέλφων που με αγωνία προσπαθούν ατομικά ή συλλογικά να προβάλλουν εναλλακτικές θέσεις και προτάσεις. Αντίθετα μάλιστα, ως πραγματικός συλλογικός φορέας, πρέπει να προσπαθήσουμε να εντάξουμε και τη δική τους λογική, που σίγουρα δεν αντιπαράκειται στην ιδέα του δημόσιου Πανεπιστημίου, στις θέσεις μας.

Βέβαια, για να είμαστε δίκαιοι, θεωρούμε ως νίκη του κινήματος την αποτροπή της τροποποίησης του άρθρου 16. Πολύ φοβούμαι όμως, ότι ακόμη κι αυτή η νίκη έχει θαμπώσει στα μάτια πολλών συναδέλφων, που συμπορεύθηκαν μαζί μας στο συγκεκριμένο ζήτημα, από την όλη στάση μας.

Εντελώς επιγραμματικά και με βάση τα όσα παραπάνω ανέφερα είναι σαφές, πως δεν μπορούμε να υπερψηφίσουμε τον απολογισμό δράσης της ΕΓ.

ΟΙ ΝΟΜΟΙ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Τα χρόνια αυτά η Κυβέρνηση, όπως είναι γνωστό, ψήφισε σειρά νόμων (αξιολόγηση, Διαβίου Εκπαίδευση, ΔΟΑΤΑΠ), δυστυχώς χωρίς καμιά δική μας παρέμβαση. Η βιασύνη της εξηγείται εν μέρει από την επιθυμία της να παρουσιάσει «έργο» στους Ευρωπαϊκούς οργανισμούς. Αυτό εξάλλου αποδεικνύει το γεγονός ότι μέχρι σήμερα δεν έκανε κανένα βήμα για την υλοποίηση αυτών των νόμων (πλην ΔΟΑΤΑΠ). Είναι ΛΑΘΟΣ να θεωρούμε ότι και αυτό αποτελεί «κατάκτηση του κινήματος», πόσο μάλλον που πρέπει κάποτε να τοποθετηθούμε επί της αρχής στο ερώτημα αν θέλουμε αξιολόγηση ή διαβίου εκπαίδευση, εγκαταλείποντας τις αοριστίες ότι «αξιολογούμαστε διαρκώς» ή ότι τα Πανεπιστήμια από μόνα τους είναι σε θέση να κάνουν την αξιολόγηση και να διασφαλίσουν τη συνεχή εκπαίδευση που απαιτεί η Κοινωνία.

Απαιτείται λοιπόν σε βάθος μελέτη των αντίστοιχων νόμων και της διεθνούς εμπειρίας ιδίως της Ευρωπαϊκής εκτός αγγλοσαξονικής και η υποβολή συγκεκριμένων προτάσεων για την τροποποίηση των νόμων.

Ιδιαίτερο ζήτημα αποτελεί ο λεγόμενος «Νόμος Πλαίσιο» που αυτή τη στιγμή συζητείται στη Βουλή.

Με δεδομένη πλέον την προοπτική της άμεσης ψήφισής του στη Βουλή, θεωρούμε χρήσιμο να καταθέσουμε κάποιες αναλυτικότερες εκτιμήσεις και επισημάνσεις.

1. Γενικές αρχές: χωρίς στόχο και όραμα

- √ Η κυβέρνηση επιβάλλει διαφάνεια και αξιολόγηση για το έργο των Ιδρυμάτων και του επιστημονικού προσωπικού τους. Καμιά διαφωνία επί της ουσίας. Αλλά το κάνει με τρόπο άκομπο και μη λειτουργικό, ενώ τροφοδοτεί τη διάχυτη καχυποψία με απαράδεκτες διατάξεις περί ποινών.
- √ Η ίδια η κυβέρνηση όμως δεν δεσμεύεται (πολιτικά και ηθικά) για την οικονομική στήριξη των πανεπιστημίων (υποδομές: κατά περίπτωση, λειτουργικές δαπάνες στο επίπεδο τουλάχιστον του μέσου όρου της Ε.Ε.) και την (άμεση και έμμεση) προώθηση της έρευνας.
- √ Επιπλέον, τα ευχολόγια για την ελευθερία της επιστημονικής σκέψης και έρευνας ακυρώνονται με την προσπάθεια χωροταξικού περιορισμού

του ασύλου. Η σχετική διάταξη είναι προφανές ότι θα προκαλέσει ευτράπελες καταστάσεις και επικίνδυνες εντάσεις και πρέπει να αποσυρθεί.

- √ Τέλος, η κυβέρνηση κατοχυρώνει νομικά την υπόσταση των ΤΕΙ ως ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, χωρίς όμως να προβλέπει καμιά διαδικασία για τη σταδιακή αναβάθμιση και ακαδημαϊκή προσαρμογή τους σε πανεπιστημιακό καθεστώς. Ομοίως, δεν θίγει (με λίγες εξαιρέσεις) τα «στεγανά» μεταξύ πανεπιστημίων (Υπουργείο Παιδείας) και ερευνητικών κέντρων (Υπουργείο Ανάπτυξης).

Προκύπτει εύλογα το συμπέρασμα ότι οι όποιες αποσπασματικές ρυθμίσεις δεν εντάσσονται σε ένα ευρύτερο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό με στόχο τη συγκρότηση ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας. Πολύ περισσότερο που η πολιτική διεύθυνση του εγχειρήματος θα απαιτούσε να ιδρυθεί Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, προϋπόθεση την οποία αδυνατεί να συλλάβει η σημερινή κυβέρνηση.

2. Διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια: το τοπίο παραμένει θολό

- √ Είναι θετικό το γεγονός ότι σε σύγκριση με το αρχικό «προσχέδιο» εγκαταλείπονται πολλές από τις απαράδεκτες παρεμβάσεις του κράτους στη συνήθη λειτουργία των πανεπιστημίων (εθνικός κατάλογος πανεπιστημιακών συγγραμμάτων, προαπαιτούμενα μαθήματα, αριθμός φοιτητών ανά μάθημα ή εργαστήριο, συντονισμός μαθήματος με πολλούς διδάσκοντες, διαδικασία προκήρυξης, εκλογής και διορισμού των μελών ΔΕΠ, κλπ). Αλλά με νεότερες (επίσης απαράδεκτες) διατάξεις, περιορίζει το δικαίωμα της Συγκλήτου να παρατείνει τη διάρκεια ενός εξαμήνου οργανώνοντας κατά την κρίση της την όλη εκπαιδευτική διαδικασία, επιβάλλει ειδική «επιτροπή δεοντολογίας» αγνώστου σκοπιμότητας, ενεργοποιεί αναίτιολόγητα συνταξιούχους καθηγητές σε ζητήματα εκλογής νέων μελών ΔΕΠ, κλπ. Επιμένει, τέλος, για συμβολικούς και ιδεολογικούς λόγους, σε δήθεν «καινοτόμες» ιδέες για τους «αιώνιους φοιτητές» ή για τους «μάνατζερ-σωτήρες», παρά το ότι το «στρογγύλεμα» των σχετικών ρυθμίσεων τις καθιστά άχρηστες.
- √ Η κυβέρνηση αδυνατεί να μετατοπιστεί δραστικά το κέντρο βάρους του κανονιστικού πλαισίου στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας κάθε Ιδρύματος. Έτσι, π.χ. δεν ανοίγει το ζήτημα της βαθμιαίας αυτονόμησης του πανεπιστημίου από το Λύκειο (προς όφελος και των δύο) και της επιλογής των φοιτητών με την ουσιαστική συμμετοχή των πανεπιστημίων (τουλάχιστον ως προς τον αριθμό και γνωστικές προϋποθέσεις των εισαγομένων ή την ενδεχόμενη εισαγωγή τους σε Σχολές αντί σε Τμήματα). Δεν προβλέπεται περιορισμός των εισαγομένων από το «παράθυρο». Δεν θίγεται καθόλου η συγκρότηση και λειτουργία των υπηρεσιακών συμβουλίων τα οποία περιορίζουν ασφυκτικά τη διοικητική ευχέρεια των αιρετών πρυτανικών αρχών.
- √ Ιδιαίτερη σημασία έχει ο δεσμευτικός 4ετής προγραμματισμός «βάση στόχων». Στο νομοσχέδιο προβλέπονται κάποιες ευελιξίες στην οικονομική διαχείριση του 4ετούς προγράμματος (μεταφορά πόρων από έτος σε έτος ή από μία σε άλλη κατηγορία δαπανών λειτουργίας και πιστώσεων για προσλήψεις προσωπικού, περιορισμό του ελεγκτικών οργάνων μόνο σε έλεγχο νομιμότητας). Το συνολικό όμως τοπίο είναι πολύ «θολό». Ο ακαδημαϊκός και αναπτυξιακός προγραμματισμός μπορεί να λειτουργήσει

πολύ θετικά, αλλά αποτελεί δύσκολο και μακροπρόθεσμο εγχείρημα που προϋποθέτει μηχανισμούς και διαδικασίες καθώς και ανθρώπινους και υλικούς πόρους, η ύπαρξη και επάρκεια των οποίων δεν είναι καθόλου προφανής, ιδιαίτερα για τα μικρά ή/και νεότερα πανεπιστήμια. Αντί να ληφθούν πρόνοιες για μια επαρκή μεταβατική περίοδο, ο Υπουργός τα ζητάει αμέσως και αναλαμβάνει να «εκτιμήσει» ο ίδιος (με ποια κριτήρια;) αν το κάθε Ίδρυμα έχει συμμορφωθεί με τις υποδείξεις ενός ασαφούς (ακόμα) συστήματος αξιολόγησης και «τιμωρεί» όσους δεν συμμορφωθούν. Ενώ ο ίδιος δεν φαίνεται να μπορεί μετά βεβαιότητας να εγγυηθεί τη δημοσιονομική κάλυψη σε ορίζοντα 4ετίας. Προθέσεις και ρυθμίσεις αυτού του τύπου αποτελούν εγγύηση αποτυχίας.

3. Δημοκρατική διακυβέρνηση των Ιδρυμάτων: επικίνδυνες προθέσεις

- √ Είναι θετικό το ότι κατοχυρώνεται η καθολική ψηφοφορία των μελών κάθε ομάδας ψηφοφόρων, κατά τις εκλογές των οργάνων διοίκησης. Αλλά χωρίς να συνεκτιμάται ο συντελεστής βαρύτητας της κάθε ομάδας με τη συμμετοχή των μελών της στην ψηφοφορία.
- √ Το νομοσχέδιο επιμένει και αφαιρεί από τη Σύγκλητο τη διαχείριση του ασύλου, μεταθέτοντας την αποκλειστική ευθύνη στο Πρυτανικό Συμβούλιο και μάλιστα με απλή πλειοψηφία. Η πραγματική ανάγκη της ευελιξίας σε απολύτως έκτακτες περιπτώσεις (με ευθύνη όντως του Πρυτανικού Συμβουλίου) δεν δικαιολογεί σε καμιά περίπτωση την υποβάθμιση του κορυφαίου συλλογικού οργάνου που έχει την πλήρη νομιμοποίηση για την άσκηση νομοθετικού έργου. Πρόκειται για ρύθμιση που μπορεί να τροφοδοτήσει αυταρχικές τάσεις και να προκαλέσει σοβαρές εντάσεις.]

4. Ποιότητα των σπουδών: αδιαφορία για τα στοιχειώδη

- √ Το νομοσχέδιο προβλέπει ειδικά γραφεία ενημέρωσης και υποστήριξης των φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας καθώς και την οικονομική ενίσχυση των φοιτητών με αντισταθμιστικές υποτροφίες και με μακροπρόθεσμο άτοκα εκπαιδευτικά δάνεια. Δεν ασχολείται όμως με τις υποδομές που συνδέονται με το κόστος ζωής (στέγαση, σίτιση, κίνηση, κλπ) των φοιτητών και με τις εκτός σπουδών παράλληλες δραστηριότητές τους (χώροι άθλησης, αναψυχής και καλλιτεχνικής δημιουργίας).
- √ Προσπερνάει επίσης αδιάφορα ουσιώδη ζητήματα που σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με την ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Δεν υπάρχει καμιά πρόνοια π.χ.: για την ενίσχυση της μάθησης αντί της παθητικής παρακολούθησης, για τη μερική απασχόληση υποψηφίων διδασκόντων σε επικουρικό ερευνητικό και εκπαιδευτικό έργο, για τη διευκόλυνση της οριζόντιας κινητικότητας των φοιτητών και μιας «δεύτερης ευκαιρίας» επιλογής Τμήματος ή πτυχίου, για τα συσσωρευμένα θεσμικά προβλήματα των μεταπτυχιακών σπουδών. κλπ.

5. Δικαιώματα & υποχρεώσεις μελών ΔΕΠ: επικοινωνιακές ρυθμίσεις

- √ Με το νομοσχέδιο η κυβέρνηση καλώς εισάγει το «άνοιγμα» των εκλεκτορικών σωμάτων και των εισηγητικών επιτροπών (τουλάχιστον κατά το 1/3) σε εκλέκτορες από άλλα ιδρύματα του εσωτερικού ή/και του εξωτερικού και κάνει πιο ευέλικτη τη διαδικασία προκήρυξης, εκλογής και διορισμού των μελών ΔΕΠ.
- √ Αρνείται όμως να προχωρήσει σε ρυθμίσεις για την πλήρη και αποκλειστική απασχόληση των μελών ΔΕΠ, για τους διδάσκοντες με ειδικό καθεστώς (συμβασιούχοι, ...) ή για τη συστηματική αξιολόγηση της διδακτικής ικανότητας αλλά και συνέπειας όλων των διδασκόντων, δηλαδή για τις «εκ των ων ουκ άνευ» προϋποθέσεις μιας δημιουργικής σχέσης με τους διδασκόμενους.
- √ Αρνείται επίσης να προχωρήσει σε ρυθμίσεις για την κινητικότητα των καθηγητών και ερευνητών (προσωρινή ή μόνιμη, συμπληρωματική ή αποκλειστική, ανάμεσα σε εκπαιδευτικούς ή/και ερευνητικούς φορείς, εντός ή εκτός της χώρας), ουσιώδη μηχανισμό μεταφοράς ιδεών και καλών πρακτικών για την εκπαιδευτική και την ερευνητική δραστηριότητα.

Συμπέρασμα: Η μεταρρύθμιση είναι ταυτόχρονα στόχος και διαδικασία. Η κυβέρνηση απέτυχε και στα δύο. Με λογιστικές και γραφειοκρατικές διευκολύνσεις δεν επιτυγχάνεται η αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου, προκειμένου να διαδραματίσει καλύτερα το ρόλο που του ανήκει την εποχή της γνώσης, να συμβάλλει στην κοινωνική και οικονομική πρόοδο της χώρας, στην προσαρμογή της στο διεθνές γίγνεσθαι. Για να υπερασπιστούμε τη γνώση ως ευταξία και μήτρα της ιστορικής αρμονίας του πανεπιστημίου, για να διαχειριστούμε μια μακροπρόθεσμη σχέση εμπιστοσύνης με την κοινωνία και ταυτόχρονα μια διακριτική απόσταση από τις δυνάμεις της αγοράς, έχουμε ανάγκη ενός νέου «συμβολαίου» με εγγυήσεις, όπου θα καταθέσουν τη δημόσια ευθύνη τους και η πολιτεία και τα πανεπιστήμια. Είναι προφανές ότι η συζήτηση για μια ουσιαστική μεταρρύθμιση εξακολουθεί να αποτελεί το βασικό ζητούμενο.

Ποιοι όμως πρέπει να είναι οι στόχοι και οι διεκδικήσεις του Πανεπιστημιακού κινήματος τα επόμενα χρόνια;

ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΜΑΣ

Υποστηρίζουμε μια πραγματική, ουσιαστική και βαθιά μεταρρύθμιση και διεκδικούμε τη δημιουργία του ενιαίου χώρου ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας. Διεκδικούμε ειδικότερα:

Για την ενιαία συγκρότηση και πολιτική διεύθυνση

- √ Να ιδρυθεί Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, στο οποίο να υπαχθούν όλα τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) και Ανώτατα Ερευνητικά Κέντρα (ΑΕΚ). Στο πλαίσιο αυτό:
 - (α) Να κλείσει η θολή σελίδα των ΤΕΙ, με τη σταδιακή τους αναβάθμιση και ενσωμάτωση σε πλήρες πανεπιστημιακό καθεστώς, σε συνεργασία με τα πλησιέστερα ή/και συγγενέστερα ΑΕΙ.

- (β) Να πέσουν τα τείχη και να δημιουργηθούν οι δυνατοί δίαυλοι επικοινωνίας ανάμεσα στα ΑΕΙ και τα ΑΕΚ. Να απελευθερωθούν όλες οι θετικές συνέργειες με τη συμμετοχή των ΑΕΚ στη διδασκαλία και σε προπτυχιακό αλλά κυρίως σε μεταπτυχιακό επίπεδο. Στα δίκτυα των ΑΕΚ να συμμετέχουν και ερευνητικές και ομάδες ή εργαστήρια των ΑΕΙ.
- √ Η πολιτεία να εγγυηθεί:
- (α) την αυτοτέλεια όλων των ΑΕΙ και ΑΕΚ, την οικονομική τους στήριξη (στο επίπεδο τουλάχιστον του μέσου όρου της Ε.Ε.) και την προώθηση της (βασικής) έρευνας,
- (β) την ελευθερία της επιστημονικής σκέψης και έρευνας σε όλο το χώρο ανώτατης εκπαίδευσης και έρευνας και το ακαδημαϊκό άσυλο σε όλους τους χώρους τους των ΑΕΙ.
- √ Τα ΑΕΙ και ΑΕΚ να εγγυηθούν:
- (α) την πλήρη διαφάνεια για το έργο των Ιδρυμάτων και του επιστημονικού προσωπικού τους, παρέχοντας μέσω του διαδικτύου ενημέρωση άμεσα προσβάσιμη σε όλους (και με ειδική μέριμνα για τους μαθητές του Λυκείου),
- (β) την ποιότητα του έργου τους και την πιστοποίησή της με περιοδική αυτοαξιολόγηση και εξωτερική αξιολόγηση της πορείας και του έργου των Ιδρυμάτων και του προσωπικού τους.
- √ Να ιδρυθεί Εθνικό Συμβούλιο Ανώτατης Εκπαίδευσης και Έρευνας (ΕΣΑΕΕ) για την καλύτερη οργάνωση της συστηματικής διαβούλευσης των ιδρυμάτων με την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕ.

Για την εγγύηση της ακαδημαϊκής, διοικητικής και οικονομικής αυτέλειας

- √ Να μετατοπιστεί δραστικά το κέντρο βάρους του θεσμικού πλαισίου στον Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας κάθε Ιδρύματος. Οι Εσωτερικοί Κανονισμοί προσαρμόζονται στη γενικώς ισχύουσα νομοθεσία, συνεκτιμώντας τις ιδιομορφίες του κάθε ιδρύματος. Όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται από τα συλλογικά όργανα και εκτελούνται από τη διοίκηση εντός των Ιδρυμάτων. Το ΥΠΕ επεμβαίνει μόνο μετά από καταγγελίες όσων έχουν έννομο συμφέρον ή αυτεπαγγέλτως όταν υπάρχουν απόχρωσης ενδείξεις για παρατυπίες.
- √ Να καθιερωθεί ο δεσμευτικός 4ετής προγραμματισμός «βάση στόχων». Να εξασφαλιστεί η ευέλικτη και διαφανής διαχείριση των πόρων των ΑΕΙ και ΑΕΚ, με την καλύτερη οργάνωση των οικονομικών υπηρεσιών, με την προκήρυξη των θέσεων των προϊσταμένων, με τη σύσταση Ειδικών Λογαριασμών Δαπανών Λειτουργίας και Έρευνας και Ανάπτυξης και με τον έλεγχο της νομιμότητας των δαπανών από το Ελεγκτικό Συνέδριο και Ορκωτούς Λογιστές που ορίζει το ΥΠΕ.

Για τη δημοκρατική διακυβέρνηση των Ιδρυμάτων

- √ Να κατοχυρωθεί η καθολική ψηφοφορία των μελών κάθε ομάδας ψηφοφόρων. Για την εκλογή των οργάνων διοίκησης να συνεκτιμάται ο συντελεστής βαρύτητας της κάθε ομάδας και η συμμετοχή των μελών της στην ψηφοφορία.

- √ Να αποκατασταθεί η ουσιαστική και εύρυθμη λειτουργία των συλλογικών οργάνων και η τήρηση των τυπικών και άτυπων κανόνων δεοντολογίας. Να εξασφαλιστεί η τήρηση του ασύλου με ευθύνη της Συγκλήτου (εκτάκτως μόνο του Πρυτανικού Συμβουλίου) και φύλαξη των χώρων από προσωπικό των ΑΕΙ.

Για τη βελτίωση της ποιότητας των σπουδών

- √ Να βελτιωθεί το σύστημα εισαγωγής των φοιτητών στα ΑΕΙ, με την εισαγωγή σε Σχολές, με τον περιορισμό του συστήματος στις Σχολές ή Τμήματα υψηλής ζήτησης, με το δραστικό περιορισμό των εισαγομένων από το «πανάθυρο».
- √ Να ενισχυθούν οι υποδομές που συνδέονται με το κόστος ζωής (στέγαση, σίτιση, κίνηση, κλπ) των φοιτητών και με τις εκτός σπουδών παράλληλες δραστηριότητές τους (χώροι άθλησης, αναψυχής, καλλιτεχνικής δημιουργίας, κλπ). Να οργανωθούν ειδικά γραφεία ενημέρωσης και υποστήριξης των φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών τους και την ένταξή τους στην αγορά εργασίας.
- √ Να ενισχυθούν οι οικονομικά ασθενείς φοιτητές με αντιισταθμιστικές υποτροφίες και με μακροπρόθεσμα άτοκα εκπαιδευτικά δάνεια. Να αναγνωριστεί θεσμικά το επικουρικό έργο των υποψηφίων διδασκόντων και να δημιουργηθούν στα ΑΕΙ και τα ΑΕΚ θέσεις για επιστημονικούς συνεργάτες μερικής απασχόλησης και αμοιβής.
- √ Να αποκατασταθούν οι κανόνες και οι βασικές λειτουργίες που εγγυώνται την κανονική ροή των προγραμμάτων και την ποιότητα των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών σπουδών.
- √ Να καταργηθεί το ένα και μοναδικό σύγγραμμα. Να ενισχυθεί η μάθηση αντί της παθητικής παρακολούθησης, με τη χρήση πολλαπλής βιβλιογραφίας μέσω της δανειστικής βιβλιοθήκης, με τη σύνταξη οδηγών μελέτης και βοηθημάτων, με τη ενεργό συμμετοχή των φοιτητών και τη μερική ή συνολική αντικατάσταση των εξετάσεων από ασκήσεις και ατομικές ή συλλογικές εργασίες, με τη χρήση του διαδικτύου και της ιστοσελίδας του μαθήματος ως συμπληρωματικού μέσου για την ενημέρωση και την άσκηση των φοιτητών, με τη βοήθεια του διδάσκοντος από υποψήφιους διδάκτορες, μεταπτυχιακούς και τελειόφοιτους φοιτητές. Στόχος είναι η ενίσχυση των βιβλιοθηκών και των ψηφιακών βιβλιοθηκών και η αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων τεχνολογιών ως σημαντικών πηγών μάθησης όπως συμβαίνει σε κάθε σύγχρονο ευρωπαϊκό πανεπιστήμιο.
- √ Να επιτραπεί η οριζόντια κινητικότητα των φοιτητών και η υπό προϋποθέσεις «δεύτερη ευκαιρία» επιλογής (διαφοροποίηση πτυχίου με μαθήματα από άλλα Τμήματα, διατμηματικό πτυχίο, αλλαγή Τμήματος).

Για τα δικαιώματα & τις υποχρεώσεις των μελών ΔΕΠ & Ερευνητών

- √ Να καθιερωθεί η πλήρης και αποκλειστική απασχόληση των διδασκόντων και των ερευνητών στα ΑΕΙ και ΑΕΚ, με βελτίωση των αποδοχών τους και περιορισμό της περαιτέρω απασχόλησής τους σε επιχορηγούμενα ερευνητικά έργα μόνο μέσω των Ειδικών Λογαριασμών Έρευνας του ΑΕΙ ή ΑΕΚ στο οποίο υπηρετούν.
- √ Να εξασφαλιστεί η διαφάνεια και η αξιοκρατία κατά την εκλογή, εξέλιξη και μονιμοποίηση των διδασκόντων και ερευνητών, με το «άνοιγμα» των εκλεκτορικών σωματίων και των εισηγητικών επιτροπών

- (τουλάχιστον κατά το 1/3) σε εκλέκτορες από άλλα ιδρύματα του εσωτερικού ή/και του εξωτερικού. Να εξασφαλιστεί ταυτόχρονα η ολοκλήρωσή σε εύλογο χρονικό διάστημα της διαδικασίας εκλογής ή/και εξέλιξης.
- √ Να ενισχυθεί η ευελιξία και κινητικότητα που διευκολύνει συνεργασίες, ανταλλαγές και διάχυση της γνώσης και της εμπειρίας, με διδάσκοντες μερικής απασχόλησης, με απασχόληση διδασκόντων σε δύο Ιδρύματα, με προσκεκλημένους καθηγητές από άλλα ΑΕΙ αλλά και ΑΕΚ, καθώς και με την υπό προϋποθέσεις απασχόληση ειδικών συνεργατών και επιστημόνων (περιορίζοντας δραστικά την ανεπίτρεπτη κατάχρηση αυτής της ευελιξίας, όπως γίνεται σήμερα με το ΠΔ 407/ 87).
 - √ Οι κατάλληλες θεσμικές αλλαγές πρέπει να συνδυαστούν με την αντιμετώπιση του προβλήματος των διδασκόντων στα περιφερειακά πανεπιστήμια που ένα σημαντικό τους μέρος απασχολείται με βραχυχρόνιες προσωρινές συμβάσεις.
 - √ Να προβλεφθεί ρητώς για τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ η προϋπόθεση της διδακτικής ικανότητας και συνέπειας: ειδικότερα ως κριτήριο για την εκλογή, εξέλιξη και μονιμοποίηση τους, γενικότερα ως πάγια συνθήκη για μια δημιουργική σχέση ανάμεσα σε διδάσκοντες και διδασκόμενους. Ειδικότερα:
 - (α) Να καθιερωθεί η συστηματική αξιολόγηση από τους φοιτητές της διδακτικής ικανότητας των διδασκόντων αλλά και της συνέπειας και αποτελεσματικότητας με την οποία ασκούν τα καθήκοντά τους, με την υποχρεωτική διανομή σε κάθε μάθημα εμπιστευτικού ερωτηματολογίου.
 - (β) Να καθιερωθεί ο θεσμός του συνηγούρου του φοιτητή, ο οποίος επεξεργάζεται τα ερωτηματολόγια, κάνει αυτοψία σε δείγμα μαθημάτων που επιλέγεται με απολύτως τυχαίο τρόπο, δικαιούται να συνομιλεί εμπιστευτικώς με διδάσκοντες και φοιτητές ή άλλους ειδικούς επιστήμονες και υποβάλλει κάθε χρόνο έκθεση αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου του Ιδρύματος η οποία εξειδικεύεται κατά Σχολές ή Τμήματα ή Τομείς.
 - (γ) Να καθιερωθεί δειγματοληπτικός έλεγχος των αρμόδιων οργάνων, της φυσικής παρουσίας των διδασκόντων, της ποιότητας και καταλληλότητας του εκπαιδευτικού υλικού και των μέσων που χρησιμοποιούν στα μαθήματα και εργαστήρια.
 - √ Να καθιερωθεί η υποχρέωση όλων των συλλογικών οργάνων να αφιερώνουν μία ειδική συνεδρίαση κάθε χρόνο με μοναδικό θέμα ημερήσιας διάταξης την αξιολόγηση του διδακτικού έργου, τα ουσιώδη δεδομένα και συμπεράσματα της οποίας αποτελούν βασικό κριτήριο της αξιολόγησης κάθε Τμήματος και του Ιδρύματος και δημοσιοποιούνται στο διαδικτυακό τόπο του ΑΕΙ και των Τμημάτων.

Πεποίθηση μας είναι ότι η ποιοτική αναβάθμιση του δημόσιου πανεπιστημίου απαιτεί **μακρόχρονη προσπάθεια με σχέδιο, συνοχή και στόχους και συνδέεται με αλλαγές και μεταρρυθμίσεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Η μεταρρύθμιση δεν εξαντλείται σε νομοθετικά μέτρα.** Συνδέεται, άμεσα, με συγκεκριμένες δημόσιες πολιτικές για την αναβάθμιση της πανεπιστημιακής εκπαίδευσης και την ενίσχυση της ερευνητικής δραστηριότητας, και ασφαλώς με τη διασφάλιση των απαραίτητων **προϋποθέσεων** και τη διάθεση **των**

αναγκαίων πόρων για την εφαρμογή τους. Απαιτείται, τέλος η συναίνεση και η ενεργός συμμετοχή της ίδιας της πανεπιστημιακής κοινότητας.

Αλλά και το Λύκειο αποτελεί μείζον στρατηγικό ζήτημα για κάθε εκπαιδευτικό σύστημα και προφανώς για κάθε απόπειρα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης. Η πλήρης αυτοτέλεια του Λυκείου, η προσήλωσή του στην έννοια της εγκύκλιας γνώσης, η ουσιαστική αναβάθμισή του, προϋποθέτει την πλήρη απεξάρτησή του από οποιοδήποτε σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ακόμα περισσότερο, θα έπρεπε να συνεπάγεται - για τους αποφοίτους του Λυκείου- την ελεύθερη πρόσβασή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Στο βαθμό όμως που οι εισαγωγικές εξετάσεις (της όποιας μορφής) παραμένουν αναγκαίες, τουλάχιστον για τα εκάστοτε Τμήματα «υψηλής ζήτησης», το ζήτημα αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί από την πολιτεία και τα πανεπιστήμια, ως δοκιμασία επιλογής «μετά το Λύκειο». Οι λίγες σκέψεις που ενσωματώνονται στις θέσεις μας για την «ανώτατη εκπαίδευση και έρευνα» δεν μας απαλλάσσουν από την ευθύνη να ανοίξουμε τη μεγάλη συζήτηση για το Λύκειο και τις εισαγωγικές εξετάσεις.

ΤΑ ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ

Από τα παραπάνω προκύπτουν αβίαστα και οι συγκεκριμένες προτάσεις που αφορούν τα επόμενα βήματα της Ομοσπονδίας μας στο αμέσως προσεχές μέλλον και που συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Απαίτηση για «Πάγωμα» του νομοσχεδίου και έναρξη του διαλόγου σε όλα τα όργανα της πανεπιστημιακής κοινότητας με σκοπό να καταλήξει στη διάρκεια των επόμενων 3 μηνών σε συγκεκριμένες προτάσεις για το λεγόμενο «Νόμο Πλαίσιο» της Κυβέρνησης.
2. Άρα αναστολή των απεργιακών κινητοποιήσεων και άνοιγμα των Πανεπιστημίων.
3. Διοργάνωση συναντήσεων και ημερίδων με όλες τις κινήσεις των Πανεπιστημιακών που εμφανίσθηκαν το τελευταίο διάστημα, με στόχο την αμοιβαία κατανόηση και τον εμπλουτισμό των θέσεών μας για την κατάρτιση ενός νέου «νόμου πλαισίου» για την αναβάθμιση του δημόσιου Πανεπιστημίου.
4. Επιστροφή στο ΕΣΥΠ και ουσιαστική συμμετοχή σε αυτό.
5. Διοργάνωση σε ένα χρόνο Έκτακτου Συνεδρίου, με κανονική εκλογή αντιπροσώπων, το οποίο, απαλλαγμένο από το βάρος των εκλογών οργάνων, θα καθορίσει νηφάλια τις θέσεις που θα υπερασπισθεί η ΠΟΣΔΕΠ στα διάφορα όργανα και ενώπιον όλων των Κυβερνήσεων.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αγαπητοί συνάδελφοι,

Πιο πάνω παρουσιάσαμε θέσεις, που τις πιστεύουμε και τις θεωρούμε ικανές και αναγκαίες για την αναβάθμιση του Δημόσιου πανεπιστημίου.

Όμως δεν διεκδικούμε το «αλάθητο του Πάπα». Είμαστε έτοιμοι να συζητήσουμε με όλους και για όλα. Είμαστε έτοιμοι να αφουγκρασθούμε τη θέληση του κλάδου.

Πιστεύουμε, ότι αυτός είναι τόσο ο συνδικαλιστικός, όσο και ο επιστημονικός, ερευνητικός και παιδευτικός μας ρόλος.

